

השיחה

פניני חוסר ויראה מאוצרו של המשגיח
הגאון הצדיק רבי יצחק פנחס גולדווסר שליט"א

מהו ה'כשם' הזה?

כמדומה שהביאור הוא כך:

אם אדם יגיד איזה טעות, טעות מפורסמת, טעה בדבר משנה, זה לא תורה. לא כל שגיאה וטעות וטועה בדבר משנה נגיד שזה תורה. שם הפשט הוא, הלכה כבית הלל, אבל ברור שיש שם דברי טעם. בלימוד התורה, אם הוא התכוון ללמוד ויצא לו שזה טעות, שטות. לימוד תורה זה נקרא, אבל ידיעת התורה זה לא, זה טעות גדולה ומפורסמת. עכשיו, - גם מי שיסתור את זה, לא קיים מצוות ידיעת התורה, כי זה מעולם לא היה תורה השטיקע'ל תורה הזה, זה סתם היה כתם בס"ת שלא היה בו אותיות... אבל דבר שבשעתו היה תורה - למחוק אותו זה גם תורה, כי לתקן את הס"ת מטעות זה גם תורה. וזה מה שהוא ענה להם, הם לא שאלו על לימוד התורה, הם שאלו על ידיעת התורה, כי זו היתה טעות. והוא אמר להם, לא רק שהיתה מזה ידיעת התורה, אלא זו היתה תורה שכשאיני עכשיו חוזר בי החזרה הזו היא שוב ידיעת התורה שמקבלים עליה שכר. זה פירוש המילים.

זה סתם כהקדמה, לא הנושא שלנו, אבל זהו ה'כשם'.

מה הקושי בלדרוש 'את' לרבות תלמידי חכמים

הקושי הגדול הוא, מה כל כך קשה לרבות מצוות מורא מת"ח, יש לך עשרות ראיות, אתה עכשיו בבעיה עצומה, כל הדינים שלמדת מה'אתי' אין לך מקור, הם לא הלמ"ס, אז כל 'את' כזה הוא ראייה שצריך לדרוש את ה'אתי', מדוע אם כן קשה להגיד את מה שר"ע אמר, לרבות ת"ח, מה הרתיעה הגדולה הזו?

התשובה היא פשוטה מאוד, לדרוש פסוק בפני עצמו, ולומר שכאן כתוב שצריך לירא מת"ח, אין בזה שום קושי, מורא רבך כמורא שמים, פשוט, זה מצוה מאוד חשובה. ממלך יש מצוה לירא, 'שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך', 'איש אמו ואביו תיראו', מה כל כך קשה לרבות מצוות מורא מת"ח. - כי הבעיה היא שזה לא פסוק בפני עצמו, כתוב את ה' אלוקיך תירא והפשט הפשוט של הפסוק הוא שזה ה' אלוקיך, אלא מה, אתה רוצה לכלול את הקב"ה. אנו יודעים - 'את הגמל, לרבות את חלבו', את לרבות חלב. כי החלב הוא חלק מהגמל, הגמל אסור, אז גם החלב, 'לא יאכל את פרו', בערלה, זה גם קליפה, היא גם כלולה, וכן בשור הנסקל, 'לא יאכל את בשרו, לרבות את עורו', שגם הוא אסור בהנאה, אז מה אפשר לכלול בקב"ה? לכן הוא פירש! פשוט מאוד.

עד שבא ר"ע ודרש, 'את ה' אלוקיך תירא לרבות ת"ח', רבי עקיבא כן דרש את זה, מה הפשט?

תורת חיים

ארון העדות - על שם התוכן

בשונה מכל כלי המקדש, קרוי הארון - 'ארון העדות' ואפילו 'עדות', מה שאין כן בשאר הכלים שלא קרויים על שם מה

שבתוכם. יש קפידא מיוחדת שלא יהיה רגע אחד שהארון יהיה שלם בלי העדות שבתוכו והנמשל של הדברים זה מה שמייוחד בת"ח בשונה מכל מדען, מכל חכם בחכמות העולם, שאצלם תמיד זה משהו חיצוני, במנורה יש שמן ועל השולחן יש לחם, מוקלט עליהם כל אחד את החכמה שלו, החכמה לא הפכה אותם לאישיות אחרת. אבל בתורה זה לא כך, תורה אמורה ליצוק מחדש את אישיותו של האדם, צריך להמית עצמו עליה, לכתות עצמו עליה, להקיא עליה חלב שינק משדי אימו, שכל המהות שלו מתהווה מחדש, אין חיים אלא תורה, חיים חדשים של בן תורה, של אדם שהוא באמת מלאך, אם כי הוא נברא כילוד אישה. זה המבדיל האמיתי, לכן חכמה בגויים תאמין, תורה בגויים אל תאמין, לכן ת"ח כל גופם אש כי התורה היא חפצא של אש, וכמו שביאר המהרש"א, שהתלמיד חכם כל כך מתאחד עם התורה שהיא אש, עד שהוא הופך לחפצא של אש, הקב"ה הוא אש אוכלה, אבל אש יכולה לדבוק באש, ועל עם הארץ אומרת הגמרא שכשהוא דבק בת"ח הוא דבק בקב"ה.

את - לרבות תלמידי חכמים

בגמ' במסכת קידושין (נז) ובעוד כמה מקומות בש"ס מובא -

'שמעון העמסוני וי"א נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתים שבתורה, כיוון שהגיע ל'את ה' אלוקיך תירא' פירש'.

זהו, עד כאן. פה הוא לא יודע מה לרבות, פירש. אמרו לו תלמידיו 'כל 'אתי' שדרשת מה תהא עליהם?' אם יש פסוק אחד שמוכיח שלא דורשים 'את' אז לא דורשים את, אז צריך למצוא מקורות לכל הדינים, הרי אנו יודעים שחוץ ממה שמוגדר הלכה למשה מסיני יש לכל דבר מקור בתורה בי"ג מידות, אם אתה חוזר בך מהדרשה הזו, זאת אומרת ש'את' זה לא דבר שנדרש לרבות אז צריך למצוא מקורות לכל הדינים האחרים. ואף על פי כן הוא לא חוזר בו, ומה הוא עונה - כשם שקיבלתי שכר על הדרשה כך אקבל שכר על הפרישה. 'עד שבא רבי עקיבא ולימד - את ה' אלוקיך תירא, לרבות תלמידי חכמים'.

וצריך להבין, הם שאלו אותו כל אתין שדרשת מה תהא, וכי הם הסתפקו אם יש לו שכר ת"ת? אם מישהו לומד בדברי בית שמאי ודברי בית שמאי אינה משנה, וכי יעלה על הדעת שהוא לא קיים מצוות ת"ת?! אלא הם התכוונו לשאול, עכשיו שהתברר שזה טעות, נכון, תלמוד תורה זה ודאי היה, אבל ידיעת התורה, לא. והוא עונה להם - כשם שקיבלתי שכר על הדרשה וכו'.

אות מגיעה עם פסוק שמתאים לאות שלה שהוא יברא בה את העולם, והקב"ה דוחה אותה.

כדי להבין מדרש, צריך לדעת...

זהו יורד ויורד ויורד והקב"ה דוחה כל אחת ואחת עד שהוא מגיע לאות ב', והיא אומרת רצונך שבי תברא את העולם, הוא אומר כן, בראשית ברא אלוקים, אות א', שלא היתה לה אפילו הזדמנות כי לא הגיע התור שלה, היא עומדת נכלמת ומבוישת בלי תור, אומר לה הקב"ה אל תדאגי, כך אני אתן את התורה. אנוכי ה' אלוקיך, הדיבור הראשון.

אז קודם כל צריך להבין, הנושא הזה במי יברא העולם, מה זה פיצוי שיתנו בו את התורה, אם ילד בוכה כי הוא רוצה שוקולד ובסוף נותנים לו סוכריה על מקל והוא מתרצה, למה זה עוזר? כי הוא לא באמת רצה שוקולד דווקא, הוא רצה ממתק.

אם אות א' רוצה שיברא בה העולם, ובסוף את המפייס אותה בכך שתינתן בה התורה, חייב להיות שיש משהו משותף בין בריאת העולם למתן תורה, ומה משותף? פשוט מאוד, אמר לי בחור צעיר בעל תשובה מקרית מלאכי שזכה לכוון לדבר נפלא, הוא אמר לי, שמתי לב שקריאת שמע, ה' אלוקינו ה' אחד, יש שתי תחנות, דבר ראשון אומרים ברכה של יוצר אור, להכיר את ה' מתוך העולם, תחנה שניה להכיר מהתורה, אהבה רבה, זה ממש שני שלבים. את השלב הראשון גם גויים יכולים להכיר, אחר כך יש להכיר אותם בעצמו, וזה כבר רק ישראל, את התורה, ואז מגיעים לה' אלוקינו ה' אחד. פלאי פלאים. באמת כך. יש משותף בין בריאת העולם לנתינת התורה, שמתוך העולם, מתוך התורה אפשר להכיר את הקב"ה.

אז האותיות רצו שתהיה להם ההיכי תמצוי שבהם יוכר האין עוד מלבדו, אז נתינת התורה יכולה להיות האפשרות גם כן. אה"נ, נתינת התורה יכולה אם כן להיות פיצוי לבריאת העולם. אבל, וכאן הנקודה הנפלאה, ב' גימטריא 2, א' 1, הכרת הבורא מהבריאה זה עדיין בגדר שנים, מהבריאה - אל הבורא. א', זה 1. נתינת התורה באות א' זה קוב"ה ואורייתיה חד. לא סתם זה 2 וזה 1. קב"ה ואורייתא חד הוא. להכיר את התורה זה להכיר את הקב"ה, לא את מעשה ידיו שמזה אני מכיר שיש בורא לעולם אלא להכיר אותו, וזה הזהות בעצם בין הירושלמי לבבלי, הירושלמי אומר את ה' אלוקיך תירא לרבות את תורתו, ובבבלי מובא - לרבות ת"ח. לפי מה שדיברנו הת"ח נהיה חפצא של תורה, כל גופם אש, ולירא מהקב"ה, התורה, ות"ח, זה בעצם דבר אחד.

תלמיד חכם הוא חפצא של אש

אבל מה שאני רוצה היום זה להראות לכם כקומה שניה, שהמדרגה הנפלאה הזו שתלמיד חכם הוא חפצא של אש, של התורה עצמה, שהוא נקרא עדות. זה נאמר לא על בעלי מקרא ובעלי משנה, אלא רק על בעלי גמרא. יש כמה ביטויים, גם בשפה המדוברת וגם בש"ס, אנו קוראים לזה בקיאות ועיון, בגמ' זה נקרא בעלי משנה ובעלי גמרא, קרא ושנה ולא שימש, זה שונה הלכות, יש שימש ת"ח זה בעלי גמרא, זה לשונות שונים, מה בעצם ההגדרה? איפה הגבול עובר זה מאוד קשה להגיד, אבל מה ההגדרה העקרונית מי נקרא בעלי משנה ומי בעלי גמרא.

התורה היא מקשה אחת

אז באמת, כידוע אצלנו כתוב, את ה' אלוקיך תירא, לרבות ת"ח, אבל בירושלמי כתוב, שר"ע דרש 'את לרבות את תורתו', לא ת"ח, אלא את התורה. תורתו. וכאן זה מובן מאוד.

קוב"ה ואורייתא וישראל חד

יש משפט שחוזרים עליו הרבה אבל הוא נדוש, לא שמים לב מה כתוב כאן 'קוב"ה ואורייתא חד הוא'? מה מתכוונים להגיד? הבית הלוי, מחדש דבר יסודי מאוד - הוא מקשה על לשון הכתוב - בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ. שלכאורה על פי כללי התחביר צריך היה להגיד את הנושא לפני הפעולה ולפני הזמן, והיה צריך לומר אלוקים, ואחרי זה ברא בראשית. ואכן אצל תלמי המלך, כשתרגמו את התנ"ך ליוונית, חששו שיאמר שבראשית ברא את אלוקים, כי זה מה שהיה נכון לפי כללי התחביר, אז הפכו לו את הסדר, ולמה באמת לא כתוב אלוקים ברא בראשית?

אין לנו שום השגה באלוקים עצמו רק במה שהוא ברא

מבאר הבית הלוי - ללמד אותנו שאין לנו שום התייחסות, התעניינות, השגה, באלוקים עצמו. אנו מתיחסים לאלוקים רק 'בראשית ברא', אלוקים מתיחס לבריאה, האלוקים שמתגלה מתוך הבראשית ברא, דהיינו, דעתו על הבראשית ברא, רצונו בבראשית ברא, וזו התורה. התורה היא גילוי דעתו ורצונו בכל מה שנוגע לבריאה, זה פירוש קוב"ה ואורייתא חד הוא, אני מדבר ברובד הפשוט, מסתמא יש בזה דברים עמוקים, אבל לפי פשוטו, האלוקים שמתגלה לנו זה בדעתו ורצונו על הבריאה וזה התורה, כשכתוב את ה' אלוקיך תירא לרבות את תורתו, זה מובן מאוד, כי קוב"ה ואורייתא חד הוא, יש הרבה ראיות לזה, תשימו לב, איך רב"ה יכול ללמד בכיתה שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, ואהבת את ה' אלוקיך, ואז מגיע פסוק, והיו הדברים האלה, מה זה דברים האלה? מה הרב"ה מסביר? יחוד ה' ואהבתו כמו שכתוב, באים חז"ל ואומרים שזה דברי תורה הדברים האלה, והדברים האלה אם כן זה מה שכתוב קודם יחוד ה' ואהבתו? רואים שכן.

אותה קושיא בדיוק השמר לך פן תשכח את אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בסיני, מה צריך לא לשכוח? את התגלות האלוקים, פנים בפנים דיבר ה' עימכם, פן תשכח את מה? את מעמד הר סיני, אומרים חז"ל על מה זה הולך? על תורה, השוכח דבר אחד ממשנתו מתחייב בנפשו. מי דיבר על זה

יאר ה' פניו אליך, איך זה מתפרש בפשטות? באים חז"ל ואומרים - בתורה! כל הזמן חז"ל אומרים, תורה, תורה, הח"ח אומר שבשבת במנחה ובתענית ציבור אומרים שים שלום ולא שלום רב, למה, כי כתוב שם אור פניך ואור פניך זה התורה. וכי אור פניך זה התורה? הרי אור פניך זה פני ה'. רואים את הזהות בין התורה לבין ההתגלות של הקב"ה, ולכן זה פני ה'.

אגיד לכם דבר נפלא ששמעתי מהמחותן שלי, זה דבר אמת ממש, נהנית ממנו מאוד.

יש מדרש אותיות דרבי עקיבא, זה נוגע גם לבי עקיבא נראה אם נגיע גם לזה.

כל אות רצתה שבה הקב"ה יברא את העולם

מדרש מאוד סתום, כל כ"ב אותיות הקודש, כל אות באה לפני הקב"ה ומבקשת שבה הוא יברא את העולם. מתחילים בת', וכל

מי זה זקן? הגמרא אומרת 'זה קנה חכמה'. בתרגום אונקלוס כתוב, מאן דסבר באורייתא, לא גמיר, סביר. איש כזה צריך לכבד אותו כמו שברי לוחות. מה מיוחד בשברי לוחות? שהכתב היה חרות בלוח, הכתב לא היה יכול להיפרד מהלוח כשהוא חרות בו, הכתב הוא צורת הלוח, אי אפשר לקרוא אמנם את מה שכתוב, אבל הכתב הוא בלוח עצמו, התורה לא נפרדה מהלוחות כשהם נשברו, תדע לך שהזקן הזה שהחכמה שלו היא שהוא סבור באורייתא, אי אפשר לקרוא ממנו, אבל התורה חרוטה בו!

יש משנה שהיא פלא פלאים – כל השוכח דבר אחד ממשנתו מתחייב בנפשו, יכול אפילו תקפה עליו משנתו - אומר רבינו יונה, חולי או זקנה לא, כתוב השמר פן תשכח, אי אפשר להזהיר אדם תזוהר שלא תחלה ותזדקן כי זה לא בידו, על כרחך לא מדובר על מי ששכח מחמת אונס, אלא במי שהתרשל, לא למד, לא חזר.

האם היה צד להעניש אדם ששכח תלמודו?

תגידו לי רבותי, איזה הו"א יכולה להיות שיתחייב אדם שנהיה חולה, אלצהיימר, על מה אתה מעניש אותו? איזה הו"א? וכי צריך להביא פסוק שזה לא ככה!?

והביאור הוא על פי דבריו הנפלאים של החפץ חיים בתורה אור פרק ז', - על הפסוק כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם, אומר הח"ח תדע לך זה לא בא להגיד שזה לא ריק, מי חשב שהתורה היא ריק? בכלי רגיל אפשר לרוקן אותו, אבל תורה זה לא ככה, אי אפשר לרוקן אותו כי הוא חייך. כשאומרים ברכת התורה, אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו פירושו שתורת אמת זה החיי עולם, נשמת החיים לחיי העולם הבא, שתלמידי חכמים נשמת החיים זה תורת אמת, זה לא החמצן של הנשמה, אלא זה הנשמה בעצמה. התורה אמת היא החיי עולם, א"כ אומר החפץ חיים - אדם שפרחה נשמתו באונס לא יכול לחיות בלי נשמה, מה לעשות, זה לא עונש. משנה אותיות נשמה. בלי משנה אין נשמה וכלי נשמה אין חיים, לא עונש, זה ה"ס"ד, ומה קמ"ל?

שלא פרח נשמתו. שאדם כזה שלמד וחזר וכלי האונס היה יודע את התורה אלא שנאנס והזדקן או חלה, עדיין חרוטה בו התורה. הוא שברי לוחות. אי אפשר לקרוא מה שכתוב עליו, אבל הוא שברי לוחות. זקן, זה קנה חכמה. סביר בתורה.

ההבדל בין תלמיד חכם לשונה הלכות

לעומת זאת, אומרת הגמ' במגילה (כו, ב) ס"ת שבלה. - שהכתב נמחק מהקלף, גונזים אותו אצל ת"ח ואפילו שונה הלכות. למה? כי אם הכתב בלה מהספר, אז הכתב לא היה חרוט בקלף, הוא היה דבוק ולא כל כך טוב כי עובדה שהוא נמחק. זה שונה הלכות. שונה הלכות זה אדם שיש עליו את התורה אבל היא לא נבלעה בו. היא נמחתה. רואים להדיא את הענין הזה. ובעצם זה גמ' מפורשת איך שהמהרש"א והחיד"א לומדים.

בגמ' במסכת עבודה זרה יש שתי מימרות,

בתחילה נקראת התורה על שמו של הקב"ה ובסוף על שם התלמיד חכם. שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו, ואחר כך 'ובתורתו', בהתחלה של ה' ואחר כך שלו.

לעולם ילמד אדם תורה אומר רש"י, מרבו, עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו, ואחר כך יהגה, יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרוץ. שני שלבים, ילמד

אני אשתמש במשל – מספרים שכשהיה החזו"א בן שלוש, הוא אמר לאבא שלו, 'אני יודע את כל התורה כולה'. שאל אותו, את כל התורה? כן, למדתי את כל הא' ב', אז אני יודע את האותיות של כל התורה כולה. מה הבעיה? שאתה יודע את האותיות אבל אתה לא יודע את החיבור ביניהם. ההבדל העקרוני, התורה היא מקשה אחת, מקשה תיעשה המנורה, היא פאזל אחד ענק שאין בו שום סתירות, הלימוד הנכון של בעלי גמרא, מי ששימש ת"ח, ענינו להבין את התורה כסוגיא אחת, כמקשה אחת, שזה לא סותר את זה ולהיפך, אם יש דעות שונות אז לסדר ביניהם ולהבין המחלוקות, וחסורי מחסרה והכי במאי עסקינן. הלימוד הבקיאותי, כל דף, כל סוגיא, או לפי החזו"א בגיל 3 כל אות, הם בפני עצמם. איך זה מתחבר? זה אני לא יודע, יש אין סוף דרגות בזה כמובן, אבל הדרגה האמיתית היא עד כדי אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, אדם יודע להגיד מה רצון ה', בכל מקרה שקורה, מצירוף כל הידיעות וההבנות וההבנה הכללית של כל התורה, אם מידיעה פרטנית, אם מתפיסה כוללת של יראה לי, טביעות עין, עכ"פ יש לו מבט כולל של כל התורה, זה נקרא שימוש של ת"ח, בגלל ששימוש נותן לאדם להגיד חילוקים דקים בין כל מיני מצבים שנראים זהים אבל הם לא דומים. כשאתה עומד מול ת"ח, אתה מתרגל שאתמול היה קנייטש כזה, ואיך הוא מגיב לכל מיני מצבים באופן שונה כי הם לא זהים לחלוטין, אתה תופס את הנקודה איך שלא יהיה סתירות בתורה, עכ"פ מה שאנו עומדים להגיד היום זה שאת המעלה הזו שת"ח הופך לתורה, זה נאמר רק על קרא ושנה ושימש ת"ח.

ונביא כמה גמרות על זה.

יש מי שלומד אבל הוא רק כסל מלא ספרים

במסכת מגילה (כח, ב) מובא - ההוא צורבא מרבנן דהוה תני הלכתא, ספרא, ספרי, תוספתא ושכיב, באו לרב נחמן בר יצחק וביקשו ממנו 'לספוד ליה מר', אמר רב נחמן בר יצחק, היכי נספדיה? הי צנא דמלא ספרי? איפה הסל מלא ספרים, אומר רש"י אינו אלא כסל שמלאוהו ספרים ואין מבין מה שבתוכו.

הסל נשאר אותו סל, שונה הלכות ולא שימש ת"ח שיבינוהו טעמי משנה ופעמים שדברי תורה סותרים זה לזה, וצריך לתרוץ 'הכא במאי עסקינן', או 'הא מני פלוני', או 'חסורי מחסרא', הוא לא יודע לתאם את הדברים ולהעמידם כמקשה אחת, מה יש להספיד אותו? כי ההספד הוא על הגברא, לא על הידיעות שלו. הגברא לא נהיה 'תורה'דיק', אם התורה לא נתפסת אצלו כמקשה אחת.

וזה בעצם העומק של דברי הגמ' - על מה עמי הארצות מתים? שקורים לארון הקודש ארון סתם. לכאורה מה הבעיה? הוא התכוון לארון הקודש, רק קיצר לשונו. אומרת הגמ' בסוטה (כב) מי הוא העם הארץ הזה? זה מי ששנה וקרא ולא שימש ת"ח, הוא לא מבין שזה עדות, המתמטיקאי יושב על מתמטיקה, ופילוסוף על פילוסופיה, ופיזיקאי על פיזיקה, אז זה בעצם רק ארון. מה יש בארון הזה? ספרי קודש, אבל להבין שזה עדות, שזה לא ארון, זה לא כלי, זה בדיוק תלמיד חכם.

לוחות ושברי לוחות מונחים בארון

יש גמ' בברכות (ח ב) - 'הזהרו בזקן ששכח תלמודו, שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון'. זקן ששכח, צריך להזהר בכבוד, גם משברי לוחות אי אפשר לקרוא מהם כלום, אבל הם מונחים בארון, וצריך לכבד אותם.

שלושים ותשע? כי דעתם נהיתה כזו דעת תורה שהם יכולים לומר שלושים ותשע וסומכים עליהם, הם נהיים תורה'דיק, זה באמת דרגה יותר גבוהה.

אגיד כמה הערות,

מקום הארון אינו מן המידה

שמעתי הערה נפלאה מראש ישיבה של תורה בתפארתה, הגאון הגדול ר' יעקב סטפנסקי שליט"א, הגמ' במגילה י ב אומרת מקום ארון אינו מן המידה, לא תופס מקום, כל הרוחב של קודש הקודשים זה עשרים אמה, הארון הוא אמה וחצי, אתה מודד מצד ומצד זה יש עשר אמות מפה ועשר אמות מפה, אבל מקיר לקיר יש עשרים אמות, מה קורה פה? אינו מן המידה. אגב זה משל נפלא, אין קיום בלי מקום, ואין שום אפשרות בעולם לקיום של בני התורה, זאת האמת, לא מבחינה כלכלית, לא גזירת הגיוס וכל המלחמות, ועולם התורה קיים וקיים וקיים, לא יאומן, מקום ארון אינו מן המידה, זה כפשוטו ממש אבל זה לא הנושא עכשיו.

שואל ר' יעקב סטפנסקי, אבל התורה עצמה, הלוחות, הס"ת, יש אריכות גדולה בב"ב (יד) אצבע פה ואצבע שם, לא מבין, אם הארון לא תופס מקום, אז התורה עצמה בוודאי לא תופסת מקום, העדות ודאי יותר גדולה מהארון שלה?! מה קורה פה.

הוא אומר, נכון, מקום ארון אינו מן המידה, אבל כשהוא מלא תורה, כשהוא מלא, אז אינו מן המידה. כשאין מילימטר אחד שאין בו, אז מקום ארון אינו מן המידה, הווארט הוא ווארט, אבל למעשה זה מאוד מאוד מחייב, אם רוצים להיות ת"ח צריך להקדיש את כל הזמנים ואת כל הכוחות, להיכנס לשיחות, לשיעורים לוועדים, לשיעורי הלכה, הם כל כך נפלאים, מאיפה חושבים שידעו הלכה...

אני רוצה להגיד עוד דבר אחד, כ"ד אדר א', תש"ג, היה יום מאוד עצוב, כדאי לדעת את זה - ר' משה פראגר, בספרו הראשון שנכתב אחרי השואה, 'אלה שלא נכנעו', מספר שם על מחתרות בפולניה, של חסידי גור, בחורים, שבמסירות נפש שלא תאומן למדו בבונקרים למדו בגגות, סכנת נפשות, מורעבים, לא התנתקו מהתורה, בחורים צעירים, זה לא יאומן כי יסופר, וזה שנים! בלודז' היה עוד שנה חמישית, ישבו ולמדו בחורים עד שימח שמם וזכרם הגרמנים הארורים האלו יום אחד פינו את הגטו ותפסו אותם לומדים, והוציאו אותם להריגה, להם לא מספיק העונש של המחנה, חפרו לעצמם בור וירו בהם, והם נלחמו עד הרגע האחרון באו לגזור להם את הזקנים והם החזיק את הזקנים, והאידיוט הרשע הזה, ראש המאפייה, רצה ללעוג עליהם אמר להם יש לכם חצי שעה, לעג לרש, בא נראה אתכם בחצי שעה האחרונה כמה אתם מדוכאים וכועסים ומקללים, והם פרצו בכזה ריקוד שזה לא יאומן כי יסופר והוא יצא מדעתו, אמר זה לא בני אדם, לא יכול לראות את זה בכלל, הבחורים האלו הלכו לעולמם בלי זרע של קיימא, מסתמא גם משפחותיהם נהרגו, זה מחייב אותנו, מאוד מחייב, לנו יש תנאים בעז"ה מאוד טובים ללמוד, אנו נשאר בעז"ה תמיד בלימוד, אולי כדאי את הערב הזה להקדיש קצת ללמוד לעילוי נשמתם, ואולי באמת הם יתרוממו ואנו נתרומם, ה' יעזור שנצא לתלמידי חכמים.

ואחר כך יהגה. אותו פסוק לומדים את זה, כי אם בתורת ה', שם לא מוזכר יהגה, ובתורתו יהגה, זה שלב שני, שלב ראשון ילמד, ובשלב השני יהגה.

אומר המהרש"א ששתי המימרות מקבילות זו לזו, כל זמן שהוא לומד ולא הוגה, גמיר ולא סביר, אז באמת זה תורת ה'. מתי זה תורתו? כשהוא סביר בתורה, כאשר הוא כבר זוכה להבין דבר מתוך דבר, להעמיק בתורה, להיות מבעלי גמרא ולא רק מבעלי משנה, אז הוא באמת תורתו.

סביר וגמיר

כנראה שזה מוכרח ממש, גם החיד"א לומד כך בגמ' - החיד"א מביא שהגמ' בקידושין דנה האם ת"ח יכול למחול על כבודו, בהתחלה חשב רבא שלא יכול למחול כי הכבוד הוא לתורה ולא אליו, אחר כך רבא חוזר בו, - תורה דיליה, אותו מכבדים ולכן הוא יכול למחול על כבודו. אומר החיד"א הרי למדנו בע"ז (ט) שמי נקרא תורתו, תורה דיליה, מי שהוא סביר, לא גמיר, אומר החיד"א מי שגמיר לא יכול למחול על כבודו כי לא אותו מכבדים, מי שגמיר ולא סביר את דברי החיד"א הוא לא מבין, הרי כל סביר זה גמיר גם, אז אם כן יש בו גם גמיר ואיך הוא יכול למחול על כבודו, אבל מי שסובר את דברי החיד"א לא קשה לו כלום, כי מה העומק כאן? התורה נקראת אשת חיל, אדם לומד תורה מרבו כאילו מתחתן עם הבת של רבו, אבל אי אפשר להוליד מאשה אם לא מתאחדים איתה, אם הוא הוליד מבת רבו חידושי תורה, הוא הגיע לבניה, לשון בנינים, מבין דבר מתוך דבר, סימן שהוא התאחד עם הגמיר שלו, הידיעות הפכו לחלק ממנו. הקושיא היא טעות ממש. הגמיר עצמו הופך לתורה דיליה. זה מבין דבר מתוך דבר, לכן זה נקרא בניה, והוא למד כמו המהרש"א ממש. שהתורה דיליה שייך רק בסביר כי בסביר גם הגמיר הוא תורה דיליה.

יש סתירה מפורסמת בין שתי גמרות וזה התשובה שלה. הגמ' בקידושין (לג ב) אומרת - מהו לעמוד בפני ס"ת, התשובה, ק"ו - מלומדיה עומדים מפניה לא כ"ש. זאת אומרת שהחוב לעמוד מפני ס"ת יותר גדול, זה ק"ו. חיוב קימה לס"ת גדול יותר, שואלים כולם שכתוב שם הפוך בדיוק, 'כמה טיפשאי שאר אינשי דקיימי מקמיה ס"ת ולא קיימי מפני גברא רבה', טפשים, למה? כי בתורה כתוב ארבעים ורבנן אומרים שלושים ותשע, כביכול, לרבנן יש עוד יותר כוח, בוודאי לא פחות, אז אני לא מבין, הרי הגמ' אומרת שזה ק"ו ופה כתוב שזה טפשות. אם החיוב לקום לס"ת יותר גדול אז זה לא טפשות?

אבל התשובה פשוטה,

מה זה גברא רבה

בגמ' בקידושין כתוב על לומדיה, זה שלב ראשון, ילמד ואחר כך יהגה, זה בבחינת הארון שיש בו תורה, אז אם בפני הארון של התורה צריך לקום בוודאי שמפני התורה צריך לקום, אבל הגמ' במכות מדברת על גברא רבה, כך לשון הגמ'. דיברנו על זה, מי שלובש כובע נהיה גבוה לא גדול, גברא רבה זה מישהו שהקומה שלו נהיתה קומה גבוהה.

עכשיו הגמ' מביאה את הראיה, כתוב ארבעים מה פתאום